

Volendam, 8 oktober 2023

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Edam-Volendam
Postbus 180
1130 AD Volendam

Cc.: - mevrouw C.B.M. Verhoeven, beleidsmedewerker Ontwikkeling & Projecten;
- politieke partijen vertegenwoordigd in de gemeenteraad van Edam-Volendam.

Betreft: ongevraagd advies betreffende (1) aanpassing beleidsregels energietoeslag voor het jaar 2023 en (2) ambtshalve herziening afwijzingen energietoeslag 2022 bij geringe overschrijding inkomensgrens.

Geacht College,

Hierbij vragen wij uw aandacht voor het volgende.

Zoals u bekend zal zijn, heeft de Tweede Kamer op 21 september jl. het wetsvoorstel Energietoeslag 2023 aangenomen. Op 3 oktober jl. heeft ook de Eerste Kamer met het wetsvoorstel ingestemd. Dit betekent dat uw College ook voor het jaar 2023 de mogelijkheid kan openstellen een energietoeslag aan te vragen.

Ervan uitgaande dat u hiertoe zal overgaan, verzoeken wij u de beleidsregels die u hanteerde voor de energietoeslag 2022 – de ‘Beleidsregels eenmalige energietoeslag Edam-Volendam 2022’ - voor het jaar 2023 aan te passen. Dit verzoek ligt in het verlengde van eerdere verzoeken van de KSD om in individuele gevallen niet star vast te houden aan de letter van de beleidsregels, maar om ook naar de strekking van de beleidsregels te handelen en rekening te houden met kennelijke hardheid of onbillijkheid.

Wij realiseren ons dat u, gegeven de beperkte middelen die van rijkswege beschikbaar worden gesteld, er niet aan ontkomt grenzen te trekken, maar dat laat onverlet dat het hier om beleid gaat dat zowel qua inhoud als uitvoering moet voldoen aan algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Daarnaast dient u rekening te houden met bijzondere omstandigheden als bedoeld in artikel 4:84 van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb) die kunnen nopen tot afwijking van de beleidsregels.

Bij brief van 23 maart 2023 informeerde u ons over de aantallen aanvragen en afwijzingen in relatie tot het beschikbare budget van het Rijk in 2022. Van het totaal van 1283 aanvragen zijn 358 aanvragen afgewezen en 28 buiten behandeling gesteld. Dat is een verhoudingsgewijs hoog percentage, hetgeen de vraag oproept op welke gronden aanvragen zijn afgewezen en in hoeveel gevallen toepassing is gegeven aan de aangehaalde hardheidsclausule in de Awb, respectievelijk algemene beginselen van behoorlijk bestuur (al dan niet op verzoek van de aanvrager). Gezien de aangenomen wet Energietoeslag 2023

heeft deze vraag niet alleen belang in termen van een mogelijke leerervaring achteraf maar ook als leerervaring voor het nieuw vast te stellen beleid.

Indien deze evaluatie inmiddels is uitgevoerd, zouden wij graag geïnformeerd worden over de uitkomsten. In het andere geval zouden wij u willen verzoeken die evaluatie alsnog en versneld uit te voeren alvorens de beleidsregels voor het jaar 2023 vast te stellen.

Zoals u weet heeft het Rijk een Handreiking eenmalige energietoeslag (hierna: Handreiking) uitgebracht met aanbevelingen voor de uitvoering van het artikel in de Participatiewet waarop de beleidsregels berusten. In die Handreiking worden gemeenten geadviseerd om, naast de sowieso geldende algemene hardheidclausule in de Awb, ook in de beleidsregels een hardheidsclausule op te nemen. U heeft daar niet voor gekozen, hetgeen de vraag oproept waarom niet. Verder bevat de Handreiking de aanbeveling om aspirant-aanvragers die niet aan de eisen van de beleidsregels voldoen maar wel in aanmerking menen te komen, in de gemeentelijke voorlichting uit te nodigen daar argumenten voor te geven (zie blz. 54 van de Handreiking). In de voorlichting over de beleidsregels op de site van uw gemeente, worden aspirant-aanvragers echter juist ontmoedigd in die situatie een aanvraag te doen:

“Wilt u ook de eenmalige energietoeslag aanvragen? Kijk dan goed naar de voorwaarden hieronder. Vraag de eenmalige energietoeslag alleen aan als u denkt dat u aan alle voorwaarden voldoet.”

Rechtstreeks en via bij de KSD aangesloten raden als de afdeling Edam-Volendam van ouderenbond KBO hebben wij kennisgenomen van tientallen afwijzingen. Ons viel op dat de motivering van die beschikkingen zeer summier was en o.a. de volgende overweging omvatte:

“Uitzonderingen op individuele basis zijn niet mogelijk. Het gaat namelijk om categoriale bijzondere bijstand (geen individuele bijzondere bijstand). Komt u hierdoor in de financiële problemen? Dan kunnen wij hulp bij geldzaken bieden.”

Deze overweging sluit aan bij een uitspraak van wethouder Vincent Tuijp in een overleg met de KSD dat ambtenaren instructie hebben om de beleidsregels naar de letter uit te voeren. Wij moeten dan ook aannemen dat hierin de verklaring ligt voor de door ons geconstateerde starre uitleg en toepassing van de beleidsregels voor het jaar 2022. Daarvan uitgaande moet worden vastgesteld dat de uitvoering van het beleid niet alleen star maar ook onrechtmatig is geweest, omdat uitzonderingen op beleid wel degelijk mogelijk zijn en niet zelden ook rechtens geboden. En dat is ook de uitgesproken teneur van de Handreiking die niet los gezien kan worden van de hernieuwde aandacht voor de menselijke maat in het overheidsbeleid naar aanleiding van de kindertoeslagaffaire.

In de uitvoering van uw beleidsregels voor het jaar 2022 hebben wij die menselijke maat node gemist, zodat wij u hierbij met klem willen verzoeken die maat alsnog te introduceren in de beleidsregels die u voor het jaar 2023 zult vaststellen. Dat kan door meer aansluiting te zoeken bij de Handreiking. In ieder geval dienen de nieuwe beleidsregels, conform de desbetreffende aanbeveling in de Handreiking, een afzonderlijke hardheidsclausule te bevatten en – in de toelichting – een verwijzing naar hogere rechtsregels en algemene beginselen van behoorlijke bestuur die eveneens tot afwijking kunnen nopen. En de gemeentelijke voorlichting dient hierop aan te sluiten.

Voorts willen wij ons eerder gedane verzoek herhalen om de inkomensgrens voor toewijzing van een toeslag te koppelen aan een staffel, zodat het recht op toeslag bij overschrijding van die grens niet volledig komt te vervallen maar stapsgewijs wordt afgebouwd. Schrijnende gevallen waarin een aanvraag afketst op overschrijding met een bedrag van soms slechts enkele euro's, worden dan voorkomen. Zonder uw evaluatie te hoeven afwachten kunnen wij

u uit eigen waarneming meedelen dat het in 2022 om veel gevallen ging, die ons o.a. via de KBO ter ore kwamen. Veelal betrof het weduwen met een gering aanvullend pensioentje in veel te grote energieslurpende woningen die, gezien de lokale woningmarkt, niet kleiner konden en kunnen wonen.

In ons overleg met de coalitiepartijen op maandag 18 september jl. hebben wij hier ook de aandacht voor gevraagd. In dat gesprek kwam naar voren dat uw College in één van die gevallen bereid is geweest om een afwijzend besluit ambtshalve te herzien en alsnog een toeslag te verlenen. Gegeven die herziening, menen wij dat het gelijkheidsbeginsel meebrengt dat in vergelijkbare andere gevallen ook een ambtshalve heroverweging hoort plaats te vinden. In dit verband wijzen wij erop dat er inmiddels ook een uitspraak van een rechtbank ligt waarbij een afwijzing wegens een geringe overschrijding van de inkomensgrens in strijd werd geacht met artikel 4:84 van de Awb en het evenredigheidsbeginsel in artikel 3:4, tweede lid, van de Awb (zie Rechtbank Rotterdam d.d. 10-07-2023, ECLI:NL:RBROT:2023:5876).

Uw reactie op deze brief zien wij met belangstelling tegemoet,

Met vriendelijke groet en hoogachting namens de KSD,

Drs. J.H.C.M. Tol, voorzitter

C.H.M. Schilder, secretaris

Bijlage: begeleidende brief